

Nyhedsbrev

o o

o. årgang

Nr. o

Kalender

Fredag den 16. september kl. 10 – 16

Indvielse af Jollmands gård. Lauget deltager med en stand, der viser, hvad der også kan ses i Holm.

Lørdag-søndag den. 22-23. oktober kl. 10-16

Husflidsudstilling på Sønderborg slot. Lauget deltager med forskellige aktiviteter. (Se side: 10).

Tirsdag den 25. oktober kl. 11

Sidste nagle slås i kopien af Nydambåden. (Se side: 10).

Mandag den 7. november

Medlemsmøde: Gruppen Ursa Alsie fra Als Viking / Middelalder Laug holder foredrag om Langbuens historie fra oldtiden til nutiden. (Se side: 11).

Mandag den 5. december kl. 18

Medlemsmøde. Gule ærter.

Mandag den 5. marts 2012 kl. 19

Generalforsamling.

Næste nyhedsbrev

Det næste nyhedsbrev udsendes i januar 2012 og eventuelle indlæg skal være indsendt senest 10. januar. Indlæg sendes til:

J. J. Kjær Rasmussen, Kirsebærhaven 39, 6430 Nordborg, tlf. 74 45 06 27, e-mail: pr@hjortspring.dk

Navne og adresser

Formand	N. P. Fenger, Søbakken 14, 6430 Nordborg, tlf. 74 45 04 30, e-mail: formand@hjortspring.dk
Næstformand	J. J. Kjær Rasmussen, Kirsebærhaven 39, 6430 Nordborg, tlf. 74 45 06 27, e-mail: naestformand@hjortspring.dk
Kasserer	John Petersen, Ugebjergvej 13, 6430 Nordborg, tlf. 74 45 62 71, e-mail: kasser@hjortspring.dk
Sekretær	Margit Christensen, Momarkvej 315, Tandslet, 6470 Sydals, tlf. 42 96 26 55
Øvrige	Chresten Møller, Hjortspringvej 23, 6430 Nordborg, tlf. 74 45 84 63, e-mail: post@hjortspring.dk Sonja Madsen, Ugebjergvej 15, Svenstrup, 6430 Nordborg, tlf. 74 45 62 38, e-mail: post@hjortspring.dk Arne Steffensen, Ravnsbjergvej 6, Stevning 6430 Nordborg tlf. 74458653, e-mail: post@hjortspring.dk
Redaktion	J. J. Kjær Rasmussen, Kirsebærhaven 39, 6430 Nordborg, tlf. 74 45 06 27, e-mail: naestformand@hjortspring.dk
Lindeværftet	Dyvigvej 11, Holm, 6430 Nordborg
Internet	http://www.hjortspring.dk

Indhold

Kalender.....	1
Fredag den 16. september kl. 10 – 16.....	1
Lørdag-søndag den. 22-23. oktober kl. 10-16.....	1
Tirsdag den 25. oktober kl. 11.....	1
Mandag den 7. november.....	1
Mandag den 5. december kl. 18.....	1
Mandag den 5. marts 2012 kl. 19.....	1
Næste nyhedsbrev.....	1
Navne og adresser.....	2
Sebbe Als Vikingerne.....	3
Milebrænding.....	3
Sommeråbent 2011.....	4
Historisk dag en succes.....	4
Læderbeklædt skjold.....	6
Jørgen Jensen, Danmarks Oldtid, Ældre Jernalder.....	6
Museernes Bevaringscenter I Skive.....	7
Hilsen fra en af vores tidligere aktiviteter.....	8
Entre til Lindeværftet.....	9
Husflidsudstillingen på Sønderborg Slot.....	10
Invitation.....	10
Lidt om langbuer.....	11
Abstract.....	11

Sommeråbent 2011

Som de tidligere år havde vi igen valgt at holde åbent 3 uger i sommerperioden. Vi har haft besøg af nogle meget interesserede mennesker, så det var nogle gange svært at overholde åbningstiden med lukning kl. 17.00. Der kom både lokale og turister, og i alt har der været ca. 155 voksne og 14 børn, så det er nok noget vi skal gentage til næste år. Vi fik solgt nogle bøger, T-shirts, postkort samt lidt håndarbejde. Åbningstiden blev hver dag nævnt i Radio-Als, samt i Jyske-Vestkysten i oversigten for Nordals. Desuden var der omdelt en hel del brochurer til campingpladser, ferielejligheder, turistbureau, museer biblioteker og flere andre steder. Den sidste lørdag i sommeråbent var vi til Historisk Dag, og det var igen en stor succes, vi tegnede 15 nye medlemmer og solgte håndarbejde for kr. 715,00. Vi havde også midt i åbningsperioden brænding af Margits lerkrukker, det var meget spændende, men det fortæller Margit nok noget om. Jeg vil gerne sige tusind tak til alle dem, som var villige til at tage vagter i åbningsperioden. I gjorde jo, at jeg kunne få vagtplanen til at gå op, også tak til dem, som kom og arbejdede med forskellige ting. Fordi man er nyt medlem, kan man roligt tage vagter, for de garvede medlemmer skal nok hjælpe jer.

Tak for denne sommer, for den er vist snart forbi, hvis man skal se på vejret

Med venlig hilsen

Sonja Madsen

Historisk dag en succes

Sværdslagene klingede og lurerne gjaldede, da der var historisk dag ved Nordborg Slot lørdag den 6. august.

Arrangementet var igen i år en stor publikumsmagnet med omkring 2.000 besøgende. Især var der mange turister, der lagde vejen forbi markedspladsen i det flotte vejr. Der

Illustration 5: Middelaldergøjler.

blev i en skøn- som blanding snakket syn- nejysk, dansk, tysk, engelsk og hollandsk ved markedspladsens boder samt gjort fagter med arme og ben, når ordforrådet ikke slog til.

Illustration 4: Bod på markedsplades.

Historisk dag afholdes altid den første lørdag i august i parken ved Nordborg Slot, der udgør en flot ramme for markedspladsen og opvisning af historiske aktiviteter. I år var der middelaldergøglere med ilddans og akrobatik, samt opvisning med irske ulvehunde. Ulvehundene har igennem et par tusinde år været brugt til jagt på ulve i Europa. I dag er det dog ikke tilladt at anvende de store og hurtige hunde til jagt, da de ikke levner vildtet en chance. Når hunden med en skulderhøjde på lige over en meter ikke benyttes til jagt er det dog en særdeles kærlig og glad familiehund, fortalte ejerne ved opvisningen.

Som traditionen tro var der sejlads med Tilia. Først med laugets egne medlemmer i historiske dragter og senere for de gæster som tegnede medlemskab af lauget. Tilia fik også en helt ny oplevelse, da seks mand fra Lurendrejerlauget i Brørup sprang om bord og blæste fanfarer, mens der blev sejlet en æresrunde på Nordborg Sø.

Illustration 6: Lurendrejere om bord.

Lurendrejelaugene startede i øvrigt dagen med at kalde alle nordborgere sammen, da de lod deres seks lure galde ud over Nordborg by inden åbningen af den historiske dag. Herefter gik de med fanfare ind på markedspladsen, hvor kulturudvalgsformand Stefan Kleinschmidt holdt åbningstale. Han roste aktørerne for arrangementet og udtrykte sin beundring over den store interesse, der er for historiske både i kommunen. Her blev både

Hjortspringbådens Laug, Nydambådens Laug og Lauget omkring Sebbe Als og Ottar Als nævnt. Stefan Kleinschmidt udtrykte også ønske om, at man fortsatte det flotte arbejde, da det er arrangementer som Historisk dag, der er med til at gøre Sønderborg Kommune attraktivt som bosætningssted og kandidat til at blive europæisk kulturhovedstad i 2017. Herefter blev arrangementet "skudt" i gang med endnu en fanfare fra lurblæserne.

På Nordborg Sø gjorde Ottar Als, Tilia følgeskab og en del gæster fik en fin sejltur for sejl.

På markedspladsen var der fuldt hus i markedsteltene med salg af keramik, smykker, honning, hjemmesmedede knive og drejede husflidsprodukter, samt præsentation af historisk vævning og rebslagning og meget mere. Mens der blev handlet demonstrerede børn historiske lege og inviterede de besøgende børn til at deltage. Her var der blandt andet mulighed for sækkeløb, æggeløb og brydning på bom, hvilket var til stor morskab, når det lykkedes børnene at vælte deres far eller bedstefar af pinden.

Som noget nyt var der i år historisk ringridning med fortælling om, hvordan ringridning var blevet til og havde udviklet sig siden middelalderen, hvor kampene blev udkæmpet mellem rytterne med dødbringende lanser.

Illustration 7: Sværdkæmpere fra Sct. Knuds Gilde.

det første bygningsværk på Nordborg Slot.

Hvad ringridning måske mangler i action og voldsomhed, har Sct. Knud og de lokale vikinger og middelalderfolk i overflod. De viste drabelige kampe med svær, hukkert og andre farlige slagvåben, som blev brugt i vikingetidens og middelalderens krige og fejder. De imponerende kampe blev flot formidlet med fortællinger om historiske begivenheder på Nordborg Slot bl.a. i år 1050, hvor 700 alsinger blev taget til fange af Venderne og senere solgt som slaver på europæiske markeder. En hændelse der var medvirkende til at Alsborg blev bygget, som

Så vi kan vel på en måde takke Venderne og en forfærdelig tragedie for over tusind år siden for, at vi har slotsparken som en fantastisk ramme for historiske dag.

Peter Mølgård

Læderbeklædt skjold

I forbindelse med mit arbejde med at lave en rekonstruktion af skjold nr. 35, hvor der samtidigt bliver lavet dokumentation for baggrund, tegninger og fremstilling – de efterfølgende afsnit er uddrag af denne dokumentation, gjorde K.V. Valbjørn mig opmærksom på at der i Borremose var fundet et læderskjold i 1947. Jeg fandt så flg. i:

**Jørgen Jensen,
Danmarks Oldtid,
Ældre Jernalder**

Slaget ved Hjortspring

Fra side 67 ff. til side 86-87 **Krigerens våben:**

...

*Da Hjortspring-krigerens skjolde udelukkende er lavet af træ, og træ kun bevares under særligt gunstige forhold, ed det ikke mærkeligt, at vi ikke kender fund af lignende og samtidige skjolde i Danmark. Og dog: i 1948 fandt man ved tørvegravning i Borremose i Himmerland et delvis bevaret skjold, hvis afrundet firkantede form svarede til Hjortspring-skjoldene. Men Borremose-skjoldet var lavet af læder. Det havde et rundt hul i midten, som gav plads til hånden, men hverken håndtag eller skjoldbule var bevaret. Omkring hullet var der spor af ornamenten i form af buer indpresset i læderet. Om der er tale om et egentligt skjold eller om en læderbeklædning til et træskjold, er imidlertid usikkert. Borremose-skjoldet er kulstof 14-dateret til tiden omkring 350 f.Kr. dvs., det er omtrent samtidigt med **Hjortspring-fundet**.*

...

Illustration 8: Læderovertræk(?) til skjold af Hjortspring-type, fundet i Borremose i Himmerland.

Museernes Bevaringscenter I Skive

I forbindelse med min sommerferie i Vendsyssel kontaktede jeg museumsinspektør Bjarne Henning Nielsen, Vesthimmerlands Museum i Års, vedrørende Borremose skjoldet (korrespondance i vores mail-systems arkiv). Han svarede følgende:

*Det er helt korrekt, at jeg er den, der må forventes at vide alt om, hvad der kan gøres med hensyn til skjoldet.
Derfor sender jeg din mail videre til Lars Andersen ved Skive Bevaringscenter. Det er ham, der har lavet vores kopi og han har gjort sig mange tanker om processerne. Det er dog længe siden og måske er han lidt rusten.*

Lars B. Andersen, leder af bevaringscenteret i Skive ringede tilbage, som svar på den videre sendte mail og vi aftalte at jeg kunne besøge centeret på vej hjem fra Thy.

Besøget blev aflagt 23. august, 2011. Det blev 2 meget inspirerende timer i selskab med Lars (absolut ikke rusten!) og hans medarbejdere (formiddagskaffe / -te). Lars har primært arbejdet med konservering af fundene fra Illerup Ådal, men også konserveret ”en slimet samling” et eller andet, fundet i Borremose i 1947 og siden opbevaret på et magasin. Det viste sig så at være en læderbeklædning, som så er blevet tolket som del af et skjold.

Lars har prøvet at lave en rekonstruktion af skjoldet, som det kunne være konstrueret, det er nu opbevaret på Vesthimmerlands Museum. Ovenstående Bjarne Nielsens hustru arbejder på bevaringscenteret, så Lars havde fået arrangeret at hun tog kopien med fra Års til Skive, således at vi kunne tale om detaljerne.

Illustration 9: Borremosekopi sammen med et af Dan's skjolde.

Det rekonstruerede skjold er, som det ses på billedet, noget længere end Dan's og skjoldbullen har en ganske anden form og er rekonstrueret ud fra det fundne læderskjold, der har optryk af denne form. Der er ikke fundet trædele i forbindelse med Borremoseskjoldet.

Det rekonstruerede skjold er beklædt med råhud af kalv, ca. 1 mm tykt og limet på skjoldpladen med en lim lavet af hud. Der er ikke lavet kantbeskyttelse på skjoldet. Den tørrede overflade er behandlet med linolie flere gange og kommer til at virke som et laklag, der beskytter skindet mod fugt, som det ikke kan tåle. Skindet i denne tykkelse og med linolie er næsten transparent, så derfor er der ræson i at nogle skjolde fra Nydam mose var bemalet.

Vi diskuterede hvorledes en kantbeskyttelse kunne laves og der kan tænkes mindst tre metoder:

1. Skindet har været trukket omkring kanten, således at der var et dobbeltlag af skind langs kanten af skjoldet og derefter syet i to rækker. Der er fundet skjoldbrædder i Nydam med en dobbeltrække af huller langs kanten.
2. Der har været kantbeskyttelse af metal (U-formet), er fundet på senere skjolde.
3. De to skindlag er sammensyet lige udenfor skjoldpladens kant og derefter påsyet en

Uformet skinne af skind, således at der bliver i alt fire lag skind langs kanten.

Der er lavet nogle forsøg i Lejre i november 1998. Der blev lavet skjolde efter model fra Nydam, med og uden skindbeklædning (råhud). Disse skjolde blev derefter "beskudt" med forskellige typer af pile.

Resultat:

- Skjold uden beklædning: splintret!
- Skjold med skind: lille gennemtrængning af pilespids.

Lars var så venlig at lave mig en kopi af de væsentligste dele af forsøgsrapporten fra Lejre **Forsøg med rekonstruktion og afprøvning af bemalede skjolde fra våbenofferfund**. (HAF 27/98), som vil indgå i laugets bibliotek, i rapporten kan man læse detaljer om fremstilling af skjoldene og forsøgene på at ødelægge dem igen.

Lars nævnte at der også er afprøvet skjolde med beklædning af garvet læder, beskydning af disse gav omtrent samme resultat som ubeklædte skjolde! Det er beskrevet i: **Eksperimentel Arkæologi, studier i teknologi og kultur, nr. 1.1991** fra **Historisk-Arkæologisk Forsøgscenter, LEJRE**, som Lars efterfølgende har kopieret relevante dele af og sendt som en PDF-fil (findes i laugets mail-arkiv). Tak Lars!

Det tilsendte uddrag omhandler rekonstruktionen af buer, pile og skjolde, samt afprøvningen af virkningen af de fremstillede pile på to forskellige skjolde og en gris! (dog ombragt inden på reglementeret vis!)

De to skjolde var:

1. Lavet af to materialer: halvt lind og eg og uden beklædning, men med en skindkant. Lind kunne ikke holde, eg noget bedre, ingen brædder flækkede, men alle pile gik gennem begge materialer.
2. Lavet af lind med beklædning af blødt 1,5 – 2 mm skind. Skjoldet var sønderskudt efter første skudserie. Det er ikke nævnt om skindet var "hærdet" med fx. soda. Sidste mail fra Lars har flg. bemærkning til dette:
Jeg tror kun at en hærdning af skindet har en virkning hvis det øger sammenbindingen mellem hudens kollagenfibre, jeg tror ikke "hårdheden" har så meget at sige, men det kunne selvfølgelig være interessant at sammenligne det ved et forsøg.
Så måske skulle vi "ofre" mit forsøgsemne, hvis vi kan få "Vikingerne" til at skærpe nogle af deres pile.

Lars arbejder (sammen med sin bror, der er smed) også med fremstilling af jern, samt våben heraf, så jeg fik også en rapport om dette **Forsøg med oldtidens mønstersvejsning**. Den vil også være tilgængelig i biblioteket.

Ib Stolberg-Rohr

Hilsen fra en af vores tidligere aktiviteter

I 2003, da Tilia Alsie var udlejet til Gottorp slot i et år, foretog vi 3 sejladsere, den sidste var på Kielerkanalen ved Rendsborg.

En tysk sejler tog en hel del billeder af begivenheden.

En eftermiddag sidst i august ringede en mand fra molen ved Dyvig badehotel og fortalte, at en tysk sejler var kommet til Dyvig, og nu ville han gerne aflevere en hilsen til os. Han fik Valbjørns adresse, og her afleverede han en flot mappe med billeder og tekst (på tysk).

Mappen er fremlagt i Lindeværftet.

J. J. Kjær Rasmussen.

Entre til Lindeværftet

K. V. Valbjørn fremsendte for nylig nedenstående forslag til bestyrelsen om gæsters entre ved besøg i Lindeværftet:

Ohoj Fenger

I løbet af sommeren har jeg besøgt forskellige lokale kunststillinger og hjemstavnsforeninger.

Typiske priser for adgang var 40-60 kr., nogensteder en tier mindre for pensionister.

(Ved mine vagter på Lindeværftet har jeg ikke mødt nogen, der syntes at vor adgangsbillet var for stor, nærmest gav man umiddelbart udtryk for, at det var da billigt.)

Når jeg ser på indholdet i de besøgte steder og den personlig betjening ligger vi langt over niveauet andre steder.

Jeg er af den overbevisning at vi med den lave takst i virkeligheden giver udtryk for, at vort arbejde og vor udstilling ikke er noget særligt.

Jeg foreslår, at vi sætter taksterne op til i nærheden af, hvad man tager andre steder, f. eks. til 35 kr., måske til 30 for pensionister.

En pakke bestående af den blå bog og en adgangsbillet kunne jo være 95 kr., vi har så mange af de bøger.

Nå, detaillerne kan bestyrelsen gennemdiskutere, men jeg ber jer tage en væsentlig takstforhøjelse, f. eks. fra 1. januar under drøftelse.

Mvh Valbjørn

Bestyrelsen har drøftet forslaget grundigt på sit bestyrelsesmøde den 12. september. Vi finder Valbjørns argumenter for rigtige, men vi ønsker at fastholde den takst, vi har. Vi begrundet vort standpunkt med henvisning til anden halvdel af laugets formålsparagraf (- at udbrede kendskabet til Hjortspringfundet og keltisk jernalder. Vi vil ikke lade entreens størrelse influere på potentielle gæsters lyst til at gå indenfor.

Desuden er vi ikke i den situation, at vi mangler penge til vores drift af lauget. Vi øger hvert år vores formue blandt andet ved at afdrage 15.000 kr. på vores gæld til kommunen (alt i alt er gælden på huset og 3.000 m² grund 75.000 kr.).

På bestyrelsens vegne

J. J. Kjær Rasmussen

Husflidsudstillingen på Sønderborg Slot

Illustration 10: Smedning i 2010.

Laugets har forhåndstilmeldt sig til at deltage i *HUSFLIDSUDSTILLINGEN* på Sønderborg Slot den sidste weekend i uge 42 (efterårsferien), men da vi endnu ikke har modtaget en officiel indbydelse fra husflidsforeningerne til at deltage, kan jeg ikke opgive den nøjagtige dato, men jeg påregner det bliver den 22. og 23. oktober.

Laugets påregner at deltage med nogenlunde samme "SET UP" som sidste år, idet vi forventer at få tildelt samme stand som sidst i *ØSTRE FORGEMAK*, hvor vi laver en udstilling med et par arbejdende stande. I gården vil vi som tidligere sammen med Nydamselskabet lave en udstilling med vores stævnestykke og en smedje, hvor der vil være mulighed for at forsøge sig med hammer og ambolt.

Begge dage vil udstillingen være åben og bemandet fra kl. 10:00 til kl. 16:00.

Vi forventer, at vi i lighed med de foregående år kan stille op fredag eftermiddag fra kl. 16:00 til kl. 17:00, eller lørdag fra kl. 09:00 til kl. 10:00.

Interesserede som kunne tænke sig at give en hånd med - det gælder også smede - og det behøver ikke at være hele tiden eller begge dage, kan henvende sig til undertegnede

På tlf. 7449 1201 eller på e-mail kekandersen@bbsyd.dk

Plv

Knud Andersen.

Illustration 11: Vores stand i 2010.

Invitation

Illustration 12: Byggeriet Sottrupskov 15.

Nydambådens Laug inviterer Hjortspringbådens Laug til en mærkedag i vores byggeri. Tirsdag den 25. oktober 2011 kl. 11 holder vi en lille højtidelighed på Nydambådens Værft, Sottrupskov 15, 6400 Sønderborg, med islagning af den sidste jernklinknagle i vores byggeri af fuldskalakopien af Nydambåden. Der er vores protektor H.K.H. Prins Joachim der foretager handlingen. Vi serverer en lille, stående spisning ved 12 tiden. I er meget velkommen.

Mange hilsner

Vincent Jessen

Formand for Nydamselskabet/Nydambådens Laug

Lidt om langbuer

L. Carstensen, L. Kjeldgard, M. Seiden og P Michaelsen

12-09-2011

Ursa Alsia

Abstract

Vi holder et kort (45 min) foredrag, som gennemgår langbuens historie fra stenalderen (fladbue) til moderne tider. Vi kommer selvfølgelig ind på den mest kendte – forbilledet – den engelske langbue. Vi fortæller lidt om fysikken omkring bueskydning, bl.a. redegør vi for fysikken bag det såkaldte archers paradox (bueskyttens paradoks). Derudover vil vi omtale de fund der er gjort i Danmark af langbuer og fladbuer, og vi fortæller om hvad man i dag i forstår ved en langbue i moderne konkurrenceskydning og i middelalderkredse. Til slut kommer vi ind på det vigtigste tilbehør til en langbue (udover pilene) - pilspejlsene.

